

Meningslös tes om skadliga fantasier om manlighet

Janet Sayers. **Mannen som inte är.** Översättning: Gun Zetterström. 269 sidor. Stockholm: Alfabeta, 1996. Pris ca 215 kr. ISBN 91-7712-484-7.

Recensent: Karin Rodhe, specialist i allmän- och rättspsykiatri, Läkarhuset Ellenbogen, Malmö.

»Mannen som inte är» är en fyndig titel på en mindre fyndig bok. Enligt presentationen på omslaget undervisar Janet Sayers i psykoanalys i Kent, England, där hon också arbetar som terapeut. En tidigare bok av samma författare finns utgiven på svenska, »Psykoanalysens mödrar». Den har tydligen gått bra i Sverige, då förlaget satsar på ytterligare en bok av samma författare. Den första var bättre.

Fallbeskrivningar styrker tesen

I »Mannen som inte är» finner man ett inledande teoretiskt kapitel på tolv sidor och ett avslutande på fem. Dessemellan presenteras femton fallbeskrivningar – utvalda för att illustrera och styrka bokens tes. Denna tes är att »psykoanalytiker och psykoterapeuter idag överbetonar moderns roll för barnets utveckling på bekostnad av fadern: De olika psykoanalytikerskolorna inriktar sig nu i stället på modern och den moderliga omvårdnaden. Berättelserna i denna bok är ett försök att återställa jämvikten. De grundar sig på personernas egna beskrivningar och belyser hur vi alla – män och kvinnor i lika grad – tar skada av våra försvarsgrundade fantasier om manligheten.» (s 11).

Tesen är så allmänt hållen att den blir meningslös. Vilka skolor? Talar hon om teori eller praktik? I England eller överallt? Janet Sayers blir inte mycket klarare än så här. Hon citerar en mängd aktuell litteratur – skönlitteratur, analytisk och feministisk. Men hon citerar ofta lösryckt och slarvigt. Man får efter hand en tydlig känsla av att hon använder andra författare för att styrka sin egen åsikt där det passar henne.

Ett litet exempel: Sayers tar till utgångspunkt det berömda citatet från »Studier i hysteri»: »Hysteriker lider huvudsakli-

gen av minnen', vi lider av att vi tränger bort det förflutna.» Omskrivningen tyder på att hon missat poängen. Varför skulle vi lida av att tränga bort det förflutna, problemet är att det återkommer som reminiscenser som ger symptom.

Lite senare nämns om en av Freuds patienter, Katarina, att hennes symptom var ett återupplevande av »hennes fars kraftiga andhämtning när han förgrep sig på henne några år tidigare». Men det var inte hennes far utan farbror (onkel), en inte helt obetydlig skillnad.

Bokens huvuddel, de femton »berättelserna», är indelade i tre huvudavsnitt: »Psyksiska fixeringar», »Utagerande rebeller» och »Inre försvar». Sayers har på olika sätt kommit i kontakt med de femton män och kvinnor som presenteras. Några har gått i terapi hos henne, andra har hon mött via socialförvaltning eller kriminalvårdens frivård. Hon har då träffat vederbörande för några längre intervjuer i deras hem eller på den institution där de vistats. Beteckningen berättelser är adekvat, och det är för det mesta intressant att ta del av dessa femton livsöden, ofta mycket tragiska. Berättelserna störs dock inte sällan av Sayers önskan att bevisa sin tes, och man undrar vad hon utelämnat. Troligen skulle femton liknande berättelser kunna skrivas som skulle kunna visa det motsatta.

Fackgranskning hade behövts

I det avslutande teoretiska kapitlet blir man helt förbryllad. Det slutar med ett fältprop: »Låt oss vakna och sätta igång!» Med vad? Jo »att fort-

NYA BÖCKER

sätta den psykoanalytiska och feministiska uppgiften att, precis som Freud gjorde, uppdaga de mekanismer som håller liv i de myter som 1800-talets religion efterlämnade till oss». Så »fienden» är 1800-talets religion, inte de terapeuter som överbetonar »moderns roll på bekostnad av faderns?»

Boken har efter vad jag kan finna inte utsatts för någon fackgranskning inför översättningen till svenska. Den hade troligen aldrig klarat en sådan. •

Transkulturella aspekter på bemötande i världen

Solvig Ekblad, Staffan Jansson, Per-Gunnar Svensson. **Möten i världen.** Stockholm: Liber Utbildning, 1996. Pris ca 395 kr. ISBN 91-634-14-996.

Recensent: chefsöverläkare Hans-Peter Søndergaard, Centrum för tortyr- och traumaskadade, Stockholm.

Från och med 1997 skall hälso- och sjukvård för asylsökande överföras från Statens invandrarverk till landstingen. Samtidigt finns det redan ett stort antal invandrare och flyktingar i Sverige. Några har på grund av sin kultur värderingar som avviker från våra, andra har traumatiska belastningar som är skrämmande eller svårbegripliga. Många lever i en politisk, social eller ekonomisk situation som innebär utsatthet.

Denna bok har tillkommit på grund av ett upplevt behov av en svenskspråkig översikt över kunskapsområdet transkulturell psykiatri, flyktingmedicin och extremt trauma för hälso- och sjukvårdspersonal samt andra yrkesgrupper som kommer i kontakt med dessa problem.

Initiativet utgår från hälso- och sjukvårdsnämnden i Stockholm. Författarna är Solvig Ekblad, docent i transkulturell psykologi vid institutionen för psykosocial miljömedicin på Karolinska institutet, Staffan Jansson, barnläkare och hälsovårdsöverläkare i Värmland, och Per-Gunnar Svens-

son, professor vid Centrum för folkhälsoforskning i Karlstad.

Vetenskapliga och praktiska fakta

Ett område som täcks i denna bok är betydelsen av kulturella faktorer, både för problem såsom könsstympning och för förmågan till »coping», en betydelsefull faktor för hur en individ klarar en påfrestning, exemplifierad i en omsorgsfull genomgång av omvårdnadsaspekter i de stora världsreligionerna. Också betydelsen av aktuella livsomständigheter för upplevd hälsa behandlas grundligt.

Det finns basfakta om invandrarpolitik och bakgrundsdata om invandrades och flyktingars levnadsvillkor i Sverige och en utförlig redovisning av en lång rad regelverk, konventioner och övriga förhållanden som den vanliga aktören i sjukvården kan behöva tillgång till. Även de svåra etiska problemen kring illegala flyktingar är behandlade.

Sedan följer avsnitt om specifika områden såsom diagnostik och bemötande av extremt trauma, flyktingbarns problem i familjen och barnspecifika aspekter på övervård och kränkningar, kvinnosjukvård, omsorg om äldre, vårdpersonalens behov i mötet med flyktingar och invandrare, forsknings- och utvecklingsarbete på området samt framtidsperspektiv.

Boken slutar med en adresslista för specialistresurser av olika slag, ett speciellt »läsavidare»-avsnitt med litteraturförslag, som för det mesta inrymmer svenskspråkiga litteraturförslag, men också utvald internationell litteratur av hög klass, följd av en vanlig referenslista.

Studiehäfte för cirkelverksamhet

Det medföljande studiehäftet innehåller diskussionsfrågor, som med fördel kan användas i studiecirkel.

Ställd inför frågan vad som kan betraktas som minimikrav på kvalificerat omhändertagande av traumatiserade flyktingar, blir recensentens subjektiva värdering:

- Kännedom om betydelsen av såväl trauma, migration och kulturella aspekter för hälsa respektive ohälsa
- Att känna igen symptom på posttraumatiskt stressyndrom, misstänka diagnosen vid depression, somatisering, sömnproblem, aggression, dissociativa symptom